

**ПОЛТАВСЬКА ДЕРЖАВНА АГРАРНА АКАДЕМІЯ
ФАКУЛЬТЕТ ОБЛІКУ ТА ФІНАНСІВ**

Сардаров Рамін Алекперович

УДК 657

МЕТОДИКА ОБЛІКУ ТА АНАЛІЗ НЕОБОРОТНИХ АКТИВІВ

Освітньо-професійна програма Облік і оподаткування
Спеціальність 071 «Облік і оподаткування»

***Автореферат**
дипломної роботи
на здобуття ступеня вищої освіти магістр*

Полтава 2018

Дипломною роботою є рукопис

Робота виконана в Полтавській державній аграрній академії на кафедрі економічної теорії та економічних досліджень

Науковий керівник кандидат економічних наук, доцент
Кончаковський Євген Олегович,
Полтавська державна аграрна академія,
доцент кафедри економічної теорії та економічних досліджень

Рецензент Левченко Зоя Михайлівна, кандидат економічних наук, доцент, завідувач кафедри організації обліку та аудиту, Полтавська державна аграрна академія

Захист відбудеться 20 грудня 2018 р. о 9³⁰ годині на засіданні екзаменаційної комісії у ПДАА за адресою: 36003, м. Полтава, вул. Сковороди, 1/3, навчальний корпус № 4, аудиторія 434.

*Відповідальний за
нормо-контроль*

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Сільське господарство є важливою галуззю національної економіки. На сучасному стані в аграрній сфері виникають принципово нові явища, що вимагають докорінного удосконалення механізму ефективного використання ринкових важелів усіма сільськогосподарськими суб'єктами господарювання з необхідними формами державного впливу і регулювання соціально-економічних процесів. Ринкова трансформація сільського господарства і споріднених галузей вимагає принципово нових видів і методів економічної діяльності, без яких не може обійтися жодна розвинута країна світу. Велике місце в нових видах економічної діяльності посідає аналіз господарської діяльності підприємств, методика якого спрямована на обґрунтування планів соціально-економічного розвитку господарства і управлінських рішень; систематичний контроль за їх виконанням; вивчення впливу факторів на результати господарської діяльності; пошук резервів підвищення ефективності виробництва і розробку заходів на їх освоєння; оцінку діяльності підприємства по використанню можливостей підвищення ефективності виробництва.

Аналіз і оцінка необоротних активів відіграє велику роль для правильного визначення величини основного капіталу, його складу і структури, а також амортизаційних відрахувань, вартості продукції, прибутку, рентабельності та інших показників ефективної роботи підприємства. Економічно обґрунтована оцінка і аналіз ефективності використання основного капіталу є фундаментом для розвитку різноманітних форм господарювання, використовується при його переданні в оренду, продажу, акціонуванні, створенні та функціонуванні спільних підприємств. Правильну оцінку капіталу передбачають основні вимоги, що ставляться для обліку: реальність, точність, простота, своєчасність облікових даних.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дипломна робота виконана в межах програми науково-дослідних робіт кафедри економічної теорії та економічних досліджень за темою: «Удосконалення прийомів і методів аналізу ефективності сільськогосподарського виробництва та його економічного потенціалу».

Мета та завдання дослідження. Мета дослідження – обґрунтування теоретичних положень та розробка практичних рекомендацій з удосконалення організації обліку і аналізу необоротних активів суб'єкта господарювання.

Виявлення резервів підвищення ефективності використання необоротних активів і капіталовкладень є одним із кардинальних питань економіки сільського господарства. Дана робота – власна спроба дослідити стан і перспективи покращення ефективного використання основних засобів на прикладі товариства з обмеженою відповідальністю «Ясні Зорі – Полтавщина» Решетилівського району Полтавської області.

Досягнення цієї мети можливе шляхом вирішення наступних питань:

- виявити сутність категорії «необоротні активи», узагальнити підходи щодо трактування даного поняття у нормативних джерелах і навчально-

методичній літературі;

- узагальнити методичні підходи до оцінки ефективності використання необоротних активів з метою оптимізації аналітичної роботи на досліджуваному підприємстві;

- здійснити фінансово-економічний аналіз діяльності підприємства;

- дати критичну оцінку системі документування та обліку надходження та вибуття необоротних активів;

- проаналізувати стан наявності та використання необоротних активів підприємства і розробити пропозиції з нарощування виробничого потенціалу.

Об'єкт і предмет дослідження. Об'єктом дослідження дипломної роботи виступають процеси формування та використання необоротних активів для забезпечення господарської діяльності підприємства. Предметом дослідження відповідно є фінансово-економічні процеси товариства з обмеженою відповідальністю «Ясні Зорі – Полтавщина» Решетилівського району, які пов'язані формуванням та використанням основних засобів підприємства.

Методи дослідження. Дослідження проводилось із застосуванням наукових методів, що ґрунтується на діалектичному методі пізнання та об'єктивних законах розвитку економіки. До основних загальнонаукових методів дослідження, які були використані автором, належать метод індукції та дедукції, логічний та історичний підходи до вивчення економічних категорій і практики ведення обліку необоротних активів підприємства.

Наукова новизна магістерської роботи полягає у наступному:

- удосконалено процес обліку необоротних активів на досліджуваному підприємстві з використанням автоматизованих систем обліку які дозволяють враховувати особливості господарської діяльності в галузі виробництва продукції сільського господарства;

- визначено основні напрямки покращення рівня ефективності використання необоротних активів за рахунок запровадження на досліджуваному підприємстві механізму відтворення основних засобів на основі упровадження інноваційно-технологічної моделі виробництва.

- запропоновано блок-схему відтворення необоротних активів підприємства, яка включає наступні об'єкти: 1) мета; 2) оцінка стану галузевих інноваційних техніко-технологічних досягнень та рівня конкуренції і рівня розвитку ринкових відносин; 3) законодавча база забезпечення функціонування механізму відтворення основних засобів; 4) суб'єкти процесів відтворення; 5) інвестиційно-фінансове забезпечення процесів відтворення; 6) інноваційно-технологічна база.

Висвітлені проблеми удосконалення обліку використання необоротних активів та формулювання конкретних пропозицій практичного характеру дають можливість досліджуваному підприємству підвищити рівень ефективності використання основних засобів підприємства.

Практичне значення одержаних результатів. Напрацювання, висновки, узагальнення, зроблені в процесі дослідження, є внеском у розвиток теорії та практики обліку необоротних активів підприємства і можуть бути застосовані у процесі гармонізації облікової системи.

Особистий внесок здобувача. Дипломна робота є самостійно виконаним науковим дослідженням. Усі розробки та пропозиції, що містяться в роботі, належать особисто автору.

Апробація результатів дослідження. Результати дослідження доповідалися та одержали відповідну позитивну оцінку на III Всеукраїнській науково-практичній конференції «Проблеми обліково-аналітичного забезпечення управління підприємницькою діяльністю».

Публікації. За результатами дослідження опубліковано дві наукові праці загальним обсягом 0,5 др. арк.

Структура та обсяг дипломної роботи. Дипломна робота складається з вступу, чотирьох розділів, висновків, додатків, списку використаних джерел, що нараховує 55 найменувань, містить 20 таблиць, 2 рисунки, 8 додатків. Основний зміст дипломної роботи викладено на 100 сторінках друкованого тексту.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми дипломної роботи, відображено мету, основні завдання, об'єкт і предмет дослідження, розкрито наукову новизну та практичне значення, наведено дані про апробацію одержаних результатів.

У першому розділі «**Теоретичні основи обліку та аналізу необоротних активів підприємства**» – досліджено теоретичні засади обліку необоротних активів, охарактеризовано основні методичні підходи до оцінки показників ефективності їх використання.

Необоротні активи – кошти, які використовуються підприємствами протягом більше одного року. Вони в основному складаються з основних засобів. Необоротні активи включають прямі класифіковані за різними ознаками, вони мають свої переваги і недоліки.

Важливим питанням управління необоротними активами є процес їх формування. Фінансування необоротних активів являє собою здійснення підприємством інвестиційної діяльності. Інвестиції поділяються на фінансові та реальні.

З метою фінансування необоротних активів підприємством можуть використовуватися:

- суми накопиченої амортизації;
- чистий (нерозподілений) прибуток;
- довгострокові позики і кредити;
- кошти, які надійшли від засновників у разі погашення заборгованості по внесках до статутного капіталу;
- кошти бюджетного та іншого цільового фінансування;
- кошти, які отримані від додаткової емісії акцій (для акціонерних товариств).

Реальне інвестування виконується за допомогою капітальних вкладень в нематеріальні активи (основні засоби) за вказаними нижче напрямками:

- заміна;

- нове будівництво;
- реконструкція, модернізація та технічне переозброєння;
- розширення.

Капітальні вкладення реалізуються для оснащення простого або розширеного відтворення.

Амортизаційний фонд застосовується для простого і частиною для розширеного відтворення основних фондів. Так як за час використання основних фондів відбувається їх моральне старіння, то накопичені суми амортизації необхідно направляти на покупку нових, найбільш продуктивних видів обладнання. Це дає можливість частково використовувати ці гроші на розширене відтворення.

У процесі аналізу необоротних активів підприємства в першу чергу слід вивчити зміни в їх складі і структурі і дати їм оцінку, причому в зіставленні зі зміною джерел формування активів. Для цього проводиться горизонтальний і вертикальний аналіз балансу.

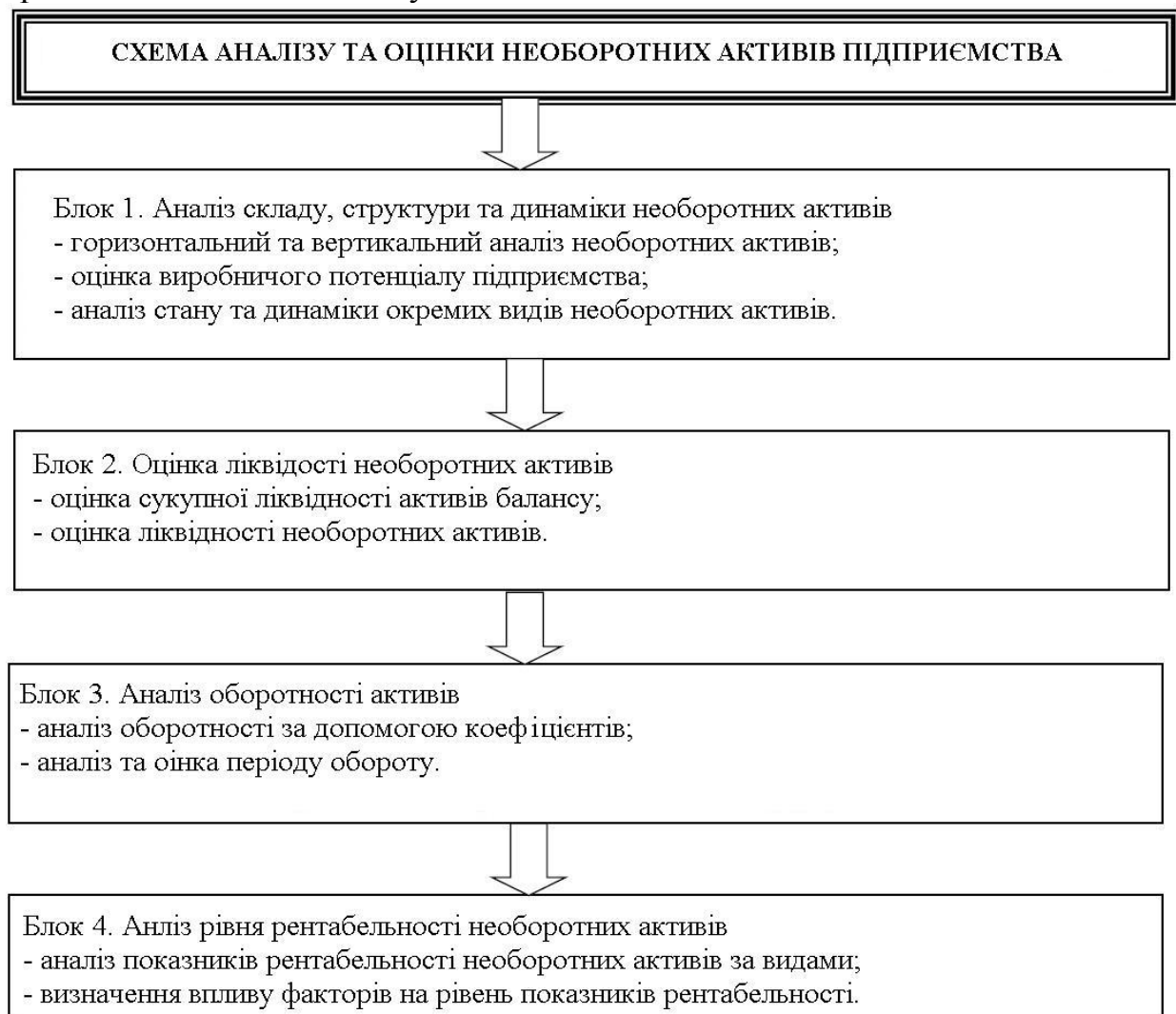

Рис. 1.1. Методика оцінки необоротних активів підприємства

В економічній літературі зустрічаються чотири основні показники прибутковості активів – рентабельність сукупних активів (капіталу),

рентабельність чистих активів, рентабельність оборотного капіталу і рентабельність основного капіталу.

В цілому показники рентабельності активів розраховуються діленням прибутку на суму активів. Методичні відмінності у авторів економічного аналізу полягають в способах розрахунку цих показників, а саме: який вид прибутку необхідно використовувати для розрахунку, і яку величину активу брати – усереднену або датовану.

В даний час однією з основних проблем забезпечення стійкого економічного зростання господарюючих суб'єктів є неефективна політика управління необоротними активами. У структурі балансу підприємства необоротні активи мають значну частку. Вони визначають інтелектуальний і технічний рівень організації та його виробничу потужність. Сформовані на первісному етапі діяльності підприємства необоротні активи вимагають постійного управління ними. У цих умовах важливими стають питання аналізу необоротних активів на підприємстві.

Методику аналізу необоротних активів підприємства побудуємо відповідно до завдань управління активами, сформульованими Є.В. Мнихом (Рис. 1).

Методика аналізу необоротних активів підприємства буде включати:

Блок 1. Аналіз і оцінка складу, структури і динаміки необоротних активів підприємства.

Блок 2. Оцінка ліквідності необоротних активів.

Блок 3. Аналіз і оцінка оборотності необоротних активів.

Блок 4. Аналіз і оцінка рентабельності необоротних активів підприємства.

Для аналізу використовуються наступні методи:

- аналіз динаміки;
- структурний аналіз;
- структурно-динамічний;
- коефіцієнтний;
- факторний.

У другому розділі **«Фінансово-економічна характеристика підприємства»** здійснено всебічну оцінку фінансового стану досліджуваного підприємства та здійснено характеристику його облікової політики.

Аналіз фінансової стійкості підприємства за системою відносних показників наведено в табл. 1. Виконані розрахунки свідчать про низький рівень фінансової стійкості досліджуваного підприємства за показниками структури джерел формування капіталу. Через наявність непокритого збитку, сума власного капіталу має від'ємне значення, що не дає змогу розрахувати окремі коефіцієнти джерел формування капіталу та показники стану оборотних активів.

Коефіцієнт позикового капіталу відповідно свідчить, що в 2015 р. 107,5 % активів забезпечувалося за рахунок зобов'язань та забезпечень, а в 2017 р. – 108,0 %, що свідчить про зростання рівня залежності від кредиторів. Динаміка

перших п'яти показників джерел формування капіталу свідчить про низький рівень фінансової стійкості досліджуваного підприємства.

Таблиця 1

Оцінка фінансової стійкості ТОВ «Ясні Зорі – Полтавщина» за системою відносних показників в 2015-2017 рр. (станом на кінець року)

Показник	Роки			Зміни (+,-) 2017 р. до 2015 р.
	2015	2016	2017	
Показники структури та джерел формування капіталу				
1.1. Коефіцієнт фінансової автономії	x	x	x	x
1.2. Коефіцієнт концентрації позикового капіталу	1,075	1,092	1,080	+0,005
1.3. Коефіцієнт фінансового ризику	x	x	x	x
1.4. Коефіцієнт фінансової стабільності	x	x	x	x
1.5. Коефіцієнт довгострокового залучення позикових коштів	1,106	1,123	1,106	-0,001
1.6. Коефіцієнт довгострокових зобов'язань і забезпечень	0,725	0,769	0,773	+0,047
1.7. Коефіцієнт поточних зобов'язань і забезпечень	0,275	0,231	0,227	-0,047
1.8. Коефіцієнт страхування бізнесу	-	-	-	x
1.9. Коефіцієнт страхування власного капіталу	-	-	-	x
1.10. Коефіцієнт зареєстрованого капіталу	-	-	-	x
Показники стану оборотних активів				
2.1. Коефіцієнт маневреності власного капіталу	x	x	x	x
2.2. Коефіцієнт забезпеченості оборотних активів власними оборотними коштами	x	x	x	x
2.3. Коефіцієнт забезпеченості запасів власними оборотними коштами	x	x	x	x
2.4. Коефіцієнт маневреності власних оборотних коштів	x	x	x	x
Показники стану основного капіталу				
3.1. Коефіцієнт майна виробничого призначення	0,716	0,662	0,655	-0,061
3.2. Коефіцієнт реальної вартості основних засобів	0,684	0,655	0,648	-0,036
3.3. Коефіцієнт нагромадження амортизації	0,107	0,122	0,123	+0,016
3.4. Коефіцієнт співвідношення оборотних і необоротних активів	0,463	0,526	0,543	+0,080

Коефіцієнт довгострокових зобов'язань і забезпечень свідчить, що частка довгострокових зобов'язань зросла із 72,5 % в 2015 році до 77,3 % в 2017 року. В той же час, питома вага поточних зобов'язань зменшилася з 27,5 % в 2015 році до 22,7 % в 2017 році.

Що стосується розрахованих показників стану основного капіталу, варто відмітити, що коефіцієнт майна виробничого призначення, що показує, яку частку у майні займають основні засоби та оборотні виробничі фонди, у 2015 р. становив 71,6 %, а в 2017 р. зменшився на 6,1 відсоткових пунктів та становив 65,5 %, що є негативною тенденцією. Значення коефіцієнту реальної вартості основних засобів у майні свідчить про зниження їх частки у складі активів із 68,4 до 64,8 відсотків. Значення коефіцієнта нагромадження амортизації зросло, що також свідчить про негативні тенденції.

За динамікою коефіцієнта співвідношення оборотних і необоротних активів, рівень забезпеченості оборотними коштами досліджуваного підприємства поліпшився. Якщо у 2015 році на 1 грн. необоротних активів припадало 46 коп. оборотних, то у звітному році – 54 коп. Незважаючи на підвищення рівня забезпечення необоротних активів оборотними, він залишається недостатнім.

Отже, проведений нами аналіз показників структури активів та пасивів ТОВ «Ясні Зорі – Полтавщина» за період 2015-2017 рр. дає можливість стверджувати про низький рівень фінансової стійкості та наявні тенденції його подальшого зниження.

Критеріями оцінки фінансового стану також є рівень його ліквідності і платоспроможності, тобто здатність своєчасно і в повному обсязі розрахуватися за поточними зобов'язаннями.

Ліквідність підприємства – це здатність його швидко продати активи і одержати кошти для оплати своїх зобов'язань. Вона характеризується спроможністю підприємства в короткий термін перетворювати свої активи на гроші для покриття необхідних платежів. Ліквідність визначається співвідношенням величини ліквідних засобів, які можуть бути використані для погашення боргів, і величини зобов'язань.

З категорією ліквідності тісно пов'язане поняття платоспроможності, яке характеризує здатність підприємства своєчасно й повністю виконати свої платіжні зобов'язання, що впливають із кредитних та інших операцій грошового характеру і мають певні терміни оплати. Платоспроможність означає наявність у підприємства фінансових можливостей для регулярного і своєчасного погашення своїх боргових зобов'язань. Проведемо аналіз показників оцінки ліквідності та платоспроможності підприємства (табл. 2).

Таблиця 2

Відносні показники оцінювання ліквідності та платоспроможності ТОВ «Ясні Зорі – Полтавщина» в 2015-2017 рр. (станом на кінець року)

Показник	Роки			Відхилення (+/-) 2017 р. до 2015 р.
	2015	2016	2017	
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,307	0,915	1,045	+0,738
Коефіцієнт швидкої ліквідності	0,961	1,342	1,406	+0,445
Загальний коефіцієнт ліквідності	1,071	1,369	1,434	+0,363
Коефіцієнт платоспроможності	0,307	0,915	1,045	+0,738
Коефіцієнт критичної ліквідності	0,294	0,316	0,326	+0,032
Коефіцієнт покриття запасів	9,726	49,766	51,391	+41,664

В 2015 рр. значення коефіцієнту абсолютної ліквідності перевищувало нормативне, тобто у підприємства було достатньо можливостей для погашення поточних зобов'язань за рахунок високоліквідних активів. Значення коефіцієнту швидкої ліквідності протягом досліджуваного періоду перевищувало нормативне та мало тенденцію до зростання. Значення загального коефіцієнту ліквідності протягом досліджуваного періоду також перевищувало нормативне і мало тенденцію до збільшення рівня.

Значення допоміжних показників також вказують на підвищення рівня ліквідності підприємства. Зокрема, значення коефіцієнта платоспроможності протягом досліджуваного періоду перевищувало нормативне, що означає спроможність підприємства покрити 10 % поточних зобов'язань за рахунок грошових коштів. Коефіцієнт критичної ліквідності перевищує нормативне значення та має тенденцію до зростання. Коефіцієнт покриття запасів свідчить, що підприємство має достатньо джерел для формування необхідної величини

запасів. Можна зробити висновок, що ліквідність активів ТОВ «Ясні Зорі – Полтавщина» зросла протягом досліджуваного періоду.

У третьому розділі **«Облік надходження та вибуття необоротних активів підприємства»** охарактеризовано процес синтетичного та аналітичного обліку необоротних активів підприємства.

В ТОВ «Ясні Зорі – Полтавщина» всі господарські операції з необоротними активами оформляються типовими первинними документами. На кожен первинний документ в ТОВ «Ясні Зорі – Полтавщина» складається графік документообігу. Під документообігом розуміють організовану систему створення, перевірки та обробки первинних документів в бухгалтерському обліку від моменту їх створення до передачі в архів.

В ТОВ «Ясні Зорі – Полтавщина» графік документообігу розробляє головний бухгалтер, який затверджується і вводиться в дію наказом керівника, для того, щоб бути обов'язковим не тільки для облікових, але й для інших працівників, пов'язаних з веденням обліку. Одним з таких облікових працівників, на якого покладено облік необоротних активів, в тому числі основних засобів та нарахування амортизаційних відрахувань по них – є бухгалтер з обліку необоротних активів. Графік документообігу має вигляд таблиці, по вертикалі якої наводиться найменування всіх первинних документів, рух яких має місце на підприємстві, а по горизонталі – вказуються служби, структурні підрозділи чи особи, що виписують і підписують (візують) документи, терміни здачі (передачі) документів по інстанціях, обробки документів і передачі їх до архіву підприємства.

Всі документи в ТОВ «Ясні Зорі – Полтавщина» подаються до бухгалтерії у строки, встановлені керівником підприємства. При цьому забороняється приймати до виконання та оформлення первинні документи за операціями, які суперечать законодавству і встановленому порядку приймання, зберігання та використання активів і зобов'язань.

Усі первинні документи, якими оформлюються операції з руху основних засобів, складаються і підписуються членами комісії, призначеної розпорядженням (наказом) керівника підприємства. До складу такої комісії повинно входити не менше трьох осіб:

- усі перші особи підприємства: головний бухгалтер, головний інженер, головний механік, головний технолог, головний енергетик;

- посадові особи тих підрозділів, в яких знаходиться (або куди передається) об'єкт основних засобів: керівник (або його заступник, начальник або майстер зміни, ділянки тощо), механік, технолог, бухгалтер.

Значну увагу в роботі приділено вдосконаленню обліку необоротних матеріальних активів у комп'ютерному середовищі. Водночас побудовано диференціальні моделі, придатні для вираховування прогнозних значень облікових економічних величин, які відображають структуру необоротних матеріальних активів та входять до плану сільськогосподарського підприємства. Це дало змогу:

- одномоментно охопити можливі господарські операції, пов'язані з необоротними матеріальними активами, і встановити послідовність їхнього здійснення та взаємозв'язок між ними;

- виявити фактори й ознаки, які мають суттєвий вплив на принципи побудови обліку, та шляхом послідовного комбінування визначених ознак встановити всі варіанти обліку, що входять у простір логічних можливостей;

- на основі зіставлення кількох моделей виявити їхні спільні риси і чітко окреслити відмінності. Ці моделі також придатні для вирахування прогностичних значень показників ефективності роботи сільськогосподарського підприємства.

У четвертому розділі «Аналіз ефективності використання необоротних активів» проаналізовано склад, структуру та динаміку необоротних активів підприємства.

Структура необоротних активів змінюється як у динаміці, так і залежно від спеціалізації підприємства. Тому оптимальний рівень фондооснащеності і раціональну структуру цих фондів необхідно встановлювати для підприємства відповідно до його виробничого напрямку, досягнутого рівня інтенсивності розвитку головної галузі, місцевих природних умов.

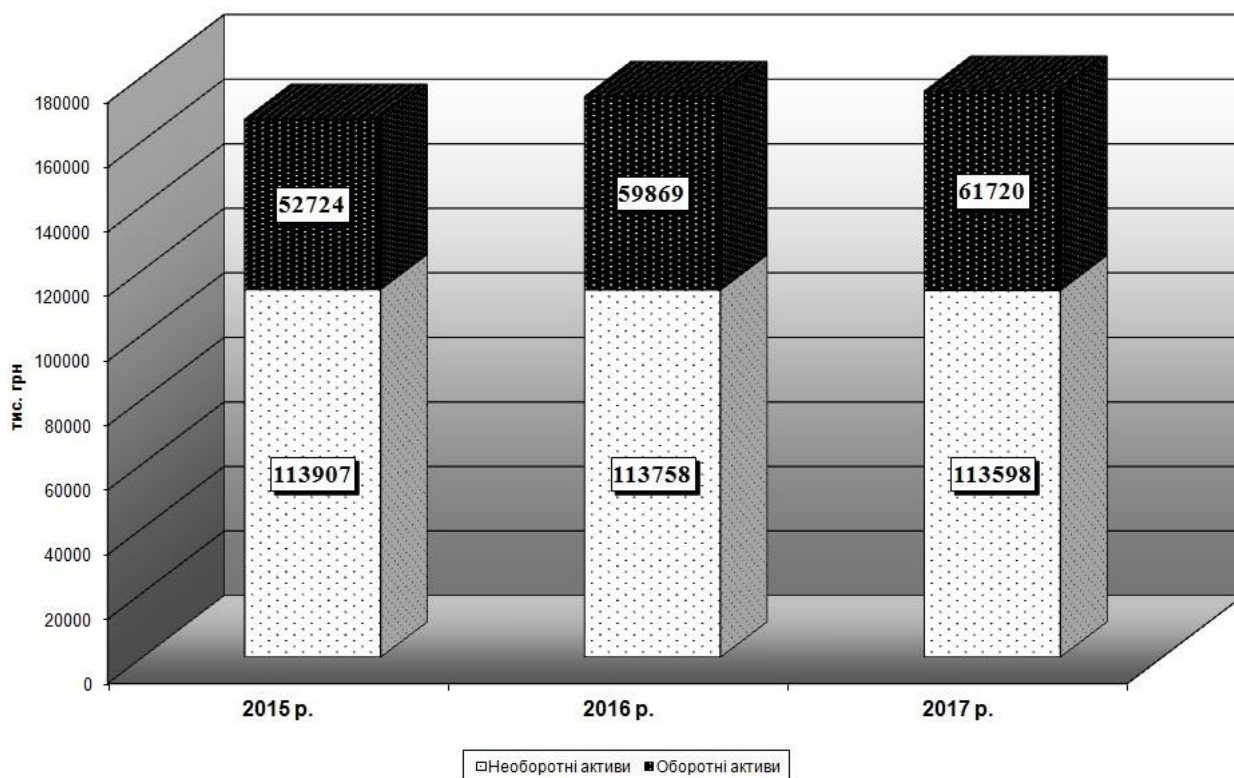

Рис. 2. Структура активів ТОВ «Ясні Зорі – Полтавщина» в 2015-2017 рр.

Аналіз динаміки та структури майна ТОВ «Ясні Зорі – Полтавщина» показує, що протягом досліджуваного періоду за характером обороту знизилася частка необоротних активів із 68,4 % в 2015 році до 64,8 % в 2017 році. За формою функціонування необоротні активи повністю склалися із необоротних активів у матеріальній формі. Графічно співвідношення між оборотними та необоротними активами наведено на рис. 2.

Оскільки, необоротні активи підприємства представлені виключно основними засобами, проведемо аналіз основних показників, які характеризують використання основних засобів. Аналіз складу та динаміки основних засобів підприємства наведено в табл. 3.

**Аналіз складу та динаміки основних засобів ТОВ «Ясні Зорі –
Полтавщина» в 2015 - 2017 рр. (залишок на кінець року)**

Види необоротних активів	2015 р.		2016 р.		2017 р.		Зміни (+,-) 2017 р. по відношенню до 2015 р.		
	сума, тис. грн.	у % до під- сумку	сума, тис. грн.	у % до під- сумку	сума, тис. грн.	у % до під- сумку	суми, тис. грн.	питомої ваги, пунктів	у %
Будинки, споруди та передавальні пристрої	110668	86,7	110813	85,5	110035	85,0	-633	-1,8	-0,6
Машини та обладнання	13172	10,3	15288	11,8	15815	12,2	+2643	+1,9	+20,1
Транспортні засоби	2025	1,6	1765	1,4	1696	1,3	-329	-0,3	-16,2
Інструменти, прилади, інвентар (меблі)	1318	1,0	1314	1,0	1552	1,2	+234	0,2	+17,8
Малоцінні необоротні матеріальні активи	379	0,3	414	0,3	396	0,3	+17	0,0	+4,5
Основні засоби – всього	127572	100,0	129594	100,0	129494	100,0	+1922	0,0	+1,5

Значну частину основних засобів підприємства протягом досліджуваного періоду становили будинки, споруди та передавальні пристрої – 86,7 %, 85,5 % та 85,0 % відповідно; машини та обладнання – 10,3 %, 11,8 % та 12,2 %; транспортні засоби – 1,6 %, 1,4 % та 1,3 %; інструменти, прилади, інвентар (меблі) – 1,0 %, 1,0 % та 1,2 %; малоцінні необоротні матеріальні активи – менше 1,0 % протягом досліджуваного періоду.

Протягом 2015 року вартість основних засобів зросла на 1 млн. 432 тис. грн, або на 1,1 %. Коефіцієнт надходження (1,1 %) перевищує коефіцієнт вибуття (0,0 %), і за таких темпів, період оновлення основних засобів становитиме 89,1 роки. Значення коефіцієнтів заміни і розширеного відтворення показують, що у 2015 році 100,0 % надходжень основних засобів було на придбання нових.

Коефіцієнт зносу має негативну динаміку, адже його значення збільшилося з 8,1 % на початку року до 10,7 % на кінець року. Коефіцієнт придатності становив на початку року 91,9 % а на кінець року 89,3 %, що також свідчить про негативні тенденції.

Протягом 2016 року вартість основних засобів збільшилась на 2 млн. 32 тис. грн, або на 1,6 %. Коефіцієнт надходження (1,8 %) перевищує коефіцієнт вибуття (0,2 %), і за таких темпів, період оновлення основних засобів становитиме 63,9 років. Значення коефіцієнтів заміни і розширення показують, що у 2016 році 11,6 % від річного надходження основних засобів було спрямовано на просту заміну тих, які вибули (у вартісному виразі), а 88,2 % – на їх розширене відтворення.

Таблиця 4

**Показники руху та функціонального стану основних засобів ТОВ «Ясні Зорі –
Полтавщина» в 2015 - 2017 рр.**

	Показники	2015 р.	2016 р.	2017 р.
Вихідна інформація, тис. грн.				
1	Вартість основних засобів на початок року	7,9	4472,8	8280,3
2	Надійшло за рік	4508,9	5037,5	4482,0
3	Вибуло за рік	44,0	1230,0	5185,5
4	Вартість основних засобів на кінець року	4472,8	8280,3	7576,8
5	Нараховано амортизації за рік	1210,5	2147,0	2117,0
6	Знос основних засобів:			
	а) на початок року	10265,0	13655,0	15836,0
	б) на кінець року	13655,0	15836,0	15896,0
Показники руху та функціонального стану основних засобів				
7	Річний приріст (+) тис. грн.	1432,0	2032,0	-100,0
8	Темп зростання %	101,1	101,6	99,9
9	Темп приросту %	1,1	1,6	-0,1
10	Коефіцієнт надходження %	1,1	1,8	0,0
11	Коефіцієнт вибуття %	0,0	0,2	0,1
12	Період оновлення, років	89,1	63,9	-1295,9
13	Коефіцієнт заміни (простого відтворення) %	0,0	11,8	x
14	Коефіцієнт розширення (розширеного відтворення) %	100,0	88,2	x
15	Період обороту, років	37,4	53,5	945,6
16	Коефіцієнт амортизації %	2,7	1,9	0,1
17	Коефіцієнт зносу, %:			
	а) на початок року	8,1	10,7	12,2
	б) на кінець року	10,7	12,2	12,3
18	Коефіцієнт придатності, %:			
	а) на початок року	91,9	89,3	87,8
	б) на кінець року	89,3	87,8	87,7

Коефіцієнт зносу має негативну динаміку, адже його значення зросло з 10,7 % на початку року до 12,2 % на кінець року. Коефіцієнт придатності становив на початку року 89,3 % а на кінець року 87,8 %, що теж свідчить про негативні тенденції.

В 2017 році вартість основних засобів зменшилась на 100 тис. грн, або на 0,1 %. Коефіцієнт надходження (0,0 %) нижчий за коефіцієнт вибуття (0,1 %), і за таких темпів, період повного вибуття основних засобів становитиме 1295,9 років.

Коефіцієнт зносу має негативну динаміку, адже його значення збільшилося з 12,2 % на початку року до 12,3 % на кінець року. Коефіцієнт придатності становив на початку року 87,8 % а на кінець року 87,7 %, що свідчить про негативні тенденції руху основних засобів підприємства.

Показники руху та функціонального стану основних засобів свідчать про поступове уповільнення процесу оновлення основних засобів, що знижує рівень ефективності їх використання.

**Показники ефективності використання основних виробничих засобів ТОВ
«Ясні Зорі – Полтавщина» в 2015 - 2017 рр.**

Назва показників	Роки			Відхилення (+,-) 2017 р. до 2015 р.	
	2015	2016	2017	абсолютне	відносне
Дохід від реалізації продукції, тис. грн.	260055	182450	0	-260055,0	-100,0
Середньорічна вартість основних виробничих засобів, тис. грн.	114886	113832,5	113678	-1208,0	-1,1
Чистий прибуток (збиток), тис. грн.	947	-3571	2106	+1159,0	у 2,2 р.б.
Середньорічна вартість оборотних фондів, тис. грн.	3592,5	3317	1202	-2390,5	-66,5
Фондовіддача, грн.	2,26	1,60	0,00	-2,26	-100,0
Фондомісткість, грн.	0,44	0,62	х	х	х
Фондорентабельність, %	0,01	-0,03	0,02	+0,01	у 2,2 р.б.
Припадає оборотних фондів на 1 грн. основних засобів, грн.	0,03	0,03	0,01	-0,02	-66,2

Аналізуючи показники ефективності використання основних засобів (табл. 5) можна визначити, що в досліджуваному підприємстві фондовіддача основних засобів за період 2015 - 2017 рр. змінювалася від 2,26 до 0,0. Практично це означає що на 1 грн. вартості основних засобів в 2015 році припадало 2 грн 26 коп. виручки, а в 2016 році – 1 грн 60 коп. На протязі 2015 - 2017 рр. відбулося зменшення середньорічної вартості основних засобів з 114 млн. 886 тис. грн до 113 млн. 678 тис. грн, при цьому також спостерігалось збільшення фондомісткості на 3 0,44 пунктів в 2015 році до 0,62 пунктів в 2016 році.

Показник фондорентабельності свідчить, що на що на 1 грн. вартості основних засобів в 2015 році припадало 1 коп. чистого прибутку, в 2016 році – 3 коп., а в 2017 році – 2 коп.

Негативна тенденція спостерігається у показника, який характеризує забезпеченість основних засобів оборотними. Його значення зменшилося з 3 коп. в 2015 році до 1 коп. в 2017 році. Оптимальне значення даного показника становить 0,8.

Аналіз ефективності використання необоротних активів визначає ряд проблеми, вирішення яких вимагає проведення оперативних заходів. Основними напрямками підвищення ефективності використання необоротних активів можуть бути:

- підвищення змінності і безперервності роботи;
- технічне вдосконалення устаткування і технології виробничих процесів;
- вдосконалення структури основних засобів (підвищення частки активної частини);
- підвищення темпів оновлення основних засобів найбільш досконалою матеріальною базу і виробничих процесів;
- збільшення частки капітальних вкладень, що спрямовуються на реконструкцію та технічне переозброєння підприємств;

Заходи щодо підвищення ефективності використання необоротних активів можна описати наступним чином:

- систематичне проведення діагностики стану довгострокових активів і встановлення граничного значення коефіцієнта придатності, тому що основні виробничі засоби з достатнім зносом вимагають значних витрат на їх утримання, а фондovіддача поступово знижується, що чинить негативний вплив на фондovіддачу основних засобів виробництва в цілому по підприємству. Основні виробничі засоби з великим ступенем зношеності необхідно поступово замінювати новим, більш продуктивним обладнанням;

- моніторинг основних виробничих засобів, що знаходяться на балансі підприємства, з метою виявлення невикористаного в виробничому процесі обладнання та розробка заходів по його вибуття;

- встановлення економічно обґрунтованих строків корисного використання, що відповідають потребам прискорення технологічного оновлення та реструктуризації діючого виробництва. Так при встановленні економічно обґрунтованих строків корисного використання, які є менше нормативних, норма амортизації збільшується, в результаті цього більш швидкими темпами списується вартість даного обладнання, що дозволяє прискорити процес відтворення основних виробничих фондів.

Покращення використання основних засобів на підприємстві досягається шляхом:

- звільнення підприємства від зайвого устаткування, машин і інших основних засобів або здачі їх в оренду;

- своєчасного і якісного проведення планово-попереджувальних і капітальних ремонтів;

- придбання високоякісних основних засобів;

- своєчасного оновлення, особливо активної частини, основних засобів, з метою недопущення надмірного морального і фізичного зносу;

- поліпшення якості підготовки сировини і матеріалів до процесу виробництва;

- підвищення рівня механізації і автоматизації виробництва;

- впровадження нової техніки і прогресивної технології – низьковідходної, безвідходної, енерго- і паливозберігаючих;

- вдосконалення організації виробництва і праці з метою скорочення втрат робочого часу і простою в роботі машин і устаткування.

ВИСНОВКИ

В ході вирішення завдань, поставлених для досягнення мети, одержано такі основні результати:

1. До необоротних належать грошові кошти, не обмежені у використанні, а також інші активи, призначені для реалізації чи споживання впродовж операційного циклу чи дванадцяти місяців з дати балансу. Найточніше загальну структуру активів характеризує коефіцієнт співвідношення оборотних і необоротних активів.

2. Проведений нами аналіз показників структури активів та пасивів ТОВ «Ясні Зорі – Полтавщина» за період 2015 - 2017 рр. дає можливість стверджувати про низький рівень фінансової стійкості, разом з тим спостерігається його зниження. Відповідно, типом фінансової стійкості ТОВ «Ясні Зорі – Полтавщина» є кризовий фінансовий стан.

Усі первинні документи, якими оформлюються операції з руху основних засобів, складаються і підписуються членами комісії, призначеної розпорядженням (наказом) керівника підприємства. До складу такої комісії повинно входити не менше трьох осіб:

- усі перші особи підприємства: головний бухгалтер, головний інженер, головний механік, головний технолог, головний енергетик;

- посадові особи тих підрозділів, в яких знаходиться (або куди передається) об'єкт основних засобів: керівник (або його заступник, начальник або майстер зміни, ділянки тощо), механік, технолог, бухгалтер.

Первинний облік витрат на формування основного стада, закладку та вирощування довгострокових біологічних активів рослинництва (багаторічних насаджень) ведеться за типовими первинними документами в розрізі статей витрат: витрати на оплату праці, відрахування на соціальні заходи, насіння і посадковий матеріал, паливо та мастильні матеріали, добрива, засоби захисту рослин, роботи та послуги, плата за оренду земельних і майнових паїв, загальновиробничі витрати, інші витрати.

Зарахування об'єктів до складу довгострокових біологічних активів оформлюють записами в «Інвентарні картки обліку основних засобів» (ф. № 03-б) та «Інвентарні картки обліку основних засобів (для багаторічних насаджень)» (Сільгоспоблік, ф. № 29).

За дебетом рахунку 13 «Знос (амортизація) необоротних активів» відображається списання суми зносу основних засобів. За кредитом рахунка відображається нарахування амортизації. Аналітичний облік зносу (накопиченої амортизації) основних засобів ведеться відповідно за видами необоротних активів.

Аналіз динаміки та структури майна ТОВ «Ясні Зорі – Полтавщина» свідчить, що протягом досліджуваного періоду за характером обороту знизилася частка необоротних активів із 68,4 % в 2015 році до 64,8 % в 2017 році. За формою функціонування необоротні активи повністю склалися із необоротних активів у матеріальній формі.

Значну частину основних засобів підприємства протягом досліджуваного періоду становили будинки, споруди та передавальні пристрої – 86,7 %, 85,5 % та 85,0 % відповідно; машини та обладнання – 10,3 %, 11,8 % та 12,2 %; транспортні засоби – 1,6 %, 1,4 % та 1,3 %; інструменти, прилади, інвентар (меблі) – 1,0 %, 1,0 % та 1,2 %; малоцінні необоротні матеріальні активи – менше 1,0 % протягом досліджуваного періоду. Показники руху та функціонального стану основних засобів свідчать про поступове уповільнення процесу оновлення основних засобів, що знижує рівень ефективності їх використання.

Аналізуючи показники ефективності використання основних засобів можна визначити, що в досліджуваному підприємстві фондівіддача основних засобів за період 2015 - 2017 рр. змінювалася від 2,26 до 0,0. Практично це означає що на 1 грн. вартості основних засобів в 2015 році припадало 2 грн 26 коп. виручки, а в 2016 році – 1 грн 60 коп. На протязі 2015 - 2017 рр. відбулося зменшення середньорічної вартості основних засобів з 114 млн. 886 тис. грн до 113 млн. 678 тис. грн, при цьому також спостерігалось збільшення фондомісткості на з 0,44 пунктів в 2015 році до 0,62 пунктів в 2016 році.

Показник фондорентабельності свідчить, що на що на 1 грн. вартості основних засобів в 2015 році припадало 1 коп. чистого прибутку, в 2016 році – 3 коп., а в 2017 році – 2 коп.

Негативна тенденція спостерігається у показника, який характеризує забезпеченість основних засобів оборотними. Його значення зменшилося з 3 коп. в 2015 році до 1 коп. в 2017 році. Оптимальне значення даного показника становить 0,8.

Головним фактором прискорення ефективності використання необоротних активів є вибір амортизаційної політики. Зазначимо, що проблема визначення терміну корисного використання необоротних активів не нова і полягає не стільки в чисто технічному способі його визначення, скільки в науковій (економічній) обґрунтованості. Чим коротший термін служби, тим вища норма амортизації – необхідно швидше відтворювати основні засоби і тому більшу частину їх вартості у вигляді амортизації слід включати до собівартості продукції, що призводить до її збільшення. Чим триваліше термін, тим нижче норма амортизації, більше період відшкодування зносу і, отже, менше можливостей для своєчасного використання новітніх технічних досягнень. А це, звичайно, збільшує масштаби морального знецінення основних засобів.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ

1. Сардаров Р. А. Основні засоби сільськогосподарського підприємства: сутність, оцінка, аналіз / Р. А. Сардаров // Економіка і підприємництво: організаційно-методологічні аспекти обліку, фінансів, аудиту та аналізу : зб. наук. пр. / ПДАА. – Вип. 18. Том 2. – Полтава, 2018. – С. 132-136.

2. Сардаров Р. А. Політика управління необоротними фондами сільськогосподарських підприємств / Р. А. Сардаров // Матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції «Проблеми обліково-аналітичного забезпечення управління підприємницькою діяльністю». – Полтава. : ПДАА, 2018. – С. 76-78.

Анотація

Сардаров Р. А. Методика обліку та аналіз необоротних активів. – Рукопис.

Дипломна робота на здобуття ступеня вищої освіти магістр за освітньо-професійною програмою Облік і оподаткування спеціальності 071 «Облік і оподаткування». – Полтавська державна аграрна академія, Полтава, 2018.

Дипломна робота присвячена теоретичним і практичним питанням

організації та методики обліку і аналізу необоротних активів на підприємствах вугільної промисловості. З'ясовано економічну сутність необоротних активів. Досліджено їхню амортизацію, знос, особливості оцінки та проаналізовано класифікацію і порядок відображення у бухгалтерському обліку.

Розкрито нові підходи і сформовано практичні рекомендації щодо вдосконалення обліку необоротних активів.

Розроблено та запропоновано для використання у практичній діяльності рекомендації щодо вдосконалення контролю та методи прогнозування на основі багатофакторної моделі, які сприятимуть підвищенню ефективності функціонування аграрного підприємства.

Ключові слова: необоротні активи, основні засоби, облік, амортизація, знос, аналіз, сільськогосподарського підприємства.

Summary

Sardarov R.A. Methods of accounting and analysis of fixed assets. – The manuscript.

Graduate work for obtaining a higher education Master's degree in educational and professional program Accounting and taxation of specialty 071 «Accounting and taxation». – Poltava State Agrarian Academy, Poltava, 2018.

The paper is devoted to theoretical and practical issues of organization and methods of accounting and analysis fixed assets in enterprises of coal industry. Investigate the economic substance of tangible fixed assets, their depreciation and wear evaluation and classification, the order of display in accounting.

Explores new approaches and practical recommendations to improve the accounting of fixed assets

Developed and proposed to implement recommendations for improvement intraeconomic monitoring and forecasting methods based on multifactor models that will enhance the functioning of the agricultural enterprise.

Keywords: fixed assets, accounting, amortization, depreciation, analysis, agricultural enterprises.